

Wild en wildschade in de Nederlandse bosbouw

W.J. Doude van Troostwijk

Bij beheerders van bossen en natuurterreinen doen zich regelmatig vragen voor over wild en het optreden of liever voorkómen van schade door wild veroorzaakt. Het zou goed zijn als deze zaken eens besproken zouden worden. Dr. W.J. Doude van Troostwijk, voormalig directeur van Faunabeheer en thans adviseur van de directie van Staatsbosbeheer met name voor faunazaken, werd bereid gevonden voor Bosbouwvoorlichting deze zaken op een rijtje te zetten. Het resultaat treft u hieronder aan.

Het lijkt overbodig om hier een definitie van bos te geven, maar voor alle duidelijkheid volgt desondanks toch een begripsomschrijving: bos laat zich definiëren als een min of meer natuurlijke levensgemeenschap van planten en dieren, waarin de boomvormende soorten aspectbepalend zijn (Meerjarenplan Bosbouw, mei 1986, bladzijde 24).

Deze omschrijving maakt meteen al duidelijk dat de aanwezigheid van andere plantesoorten dan bomen en van dieren (waaronder het wild) van wezenlijk belang is voor het bos. Onder wild wordt hier verstaan wild in de zin van de Jachtwet, verdeeld in grof wild, klein wild, waterwild en overig wild (zie tabel). Dit betekent dat er in het wild levende dieren zijn die niet tot het wild behoren, zoals muizen, Egels, vele vogelsoorten, enzovoort. Het is daarom interessant om stil te staan bij de

vraag waarom deze indeling tot stand is gekomen.

Wild

Historisch gezien behoren tot het wild die diersoorten die voor de mens van betekenis waren als leveranciers van voedsel of pelzen, een trofee opleverden of als schadelijk werden aangemerkt. Daarnaast moesten die dieren een 'bejaagbaarheidswaarde' hebben, dat wil zeggen zij moeten de eigenschap hebben een zekere uitdaging te vormen voor degene die het wil bemachtigen. In dit opzicht is wild pas echt wild als het bemachtigen ervan een zekere inspanning vergt. Als gevolg van veranderende opvattingen ten opzichte van de dierenwereld zijn er in de loop van de jaren steeds weer soorten van de lijst met wild afgegaan, zoals Kieviten, Wulpen en stootvogels.

Overzicht van de wildsoorten in de zin van de Jachtwet (1954, gewijzigd bij wet van 25 mei 1972).

Grof wild	Edelherten*	Moeflons*	
	Reeën*	Wilde Zwijnen*	
	Damherten*		
Klein wild	Hazen	Patrijzen	
	Fazanten	Houtsnippen	
	Korhoenders		
Waterwild	ganzen (alle soorten)	Poelsnippen	
	eenden (alle soorten)	Bokjes	
	Goudplevieren	Meerkoeten	
	Watersnippen		
Overig wild	Houtduiven	Konijnen	Eekhoorns
	Zwarte Kraaien	Vossen	Boommarters
	Bonte Kraaien	Wilde Katten	Steenmarters
	Roeken	verwilderde Katten	Dassen
	Kauwen	Bunzings	Otters
	Vlaamse Gaaien	Hermelijnen	Zeehonden
	Eksters	Wezels	

* Op deze soort is de jacht het gehele jaar gesloten.

De jachthouder

1. Gerechtigd tot het genot van de jacht is:

- de eigenaar van de grond
- de erfpachter
de vruchtgebruiker
de bekleemde meier) voor zover er bij het vestigen van dit zakelijk recht geen voorbehoud is gemaakt.
- de pachter voor zover de hierboven aangeduide verpachters zich het genot van de jacht niet hebben voorbehouden.
- de Staat op gronden waar geen eigendomsrecht naar Burgerlijk Recht bestaat.

De positie van de jachthouder

Deze is in de Jachtwet op twee plaatsen aangegeven en wel in de artikelen 19¹ en 45. Deze luiden als volgt:

art. 19¹: Tenzij de belangen van de landbouw* zich hiertegen verzetten, is de jachthouder gehouden zijn veld op zodanige wijze te bejagen of te doen bejagen dat een redelijke wildstand in dat veld gehandhaafd blijft of, bij het ontbreken daarvan, bereikt wordt.

art. 45: Iedere jachthouder is verplicht datgene te doen wat een goed jager betaamt ter voorkoming van schade door in zijn jachtveld aanwezig wild.

* In de Jachtwet wordt onder landbouw verstaan: akkerbouw, weidebouw, tuinbouw, bosbouw, teelt van griendhout, veeteelt, pluimveeteelt en visserij.

2. Anderen

De jachtgerechtigde kan het genot van de jacht geheel of gedeeltelijk aan anderen afstaan, maar dan wel via een overeenkomst van huur en verhuur. Een jachthuuder als bedoeld in de vorige alinea kan ook weer zelf het genot van de jacht doorverhuren, mits met schriftelijke toestemming van de verhuurder.

3. Jachthouder

Een ieder die op grond van het onder 1 en 2 gestelde het gehele of gedeeltelijke genot van de jacht heeft, is jachthouder.

4. Gevolgtrekkingen:

- ieder terrein in Nederland heeft een jachthouder;
- de jachthouder hoeft niet per se een natuurlijk persoon te zijn;
- de jachthouder hoeft niet noodzakelijkerwijs de jacht zelf uit te oefenen.

De jachthouder is dus verantwoordelijk voor een wildstand die enerzijds redelijk is, en die anderzijds de belangen van de grondgebruiker niet mag schaden. Ik vestig er de aandacht op dat de verantwoordelijkheid van de jachthouder geldt voor alle wildsoorten, of deze nu bejaagd mogen worden of niet. Zo is hij in principe verantwoordelijk voor het voorkómen van schade door wild waarop de jacht is gesloten. Hij kan deze verantwoordelijkheid waar maken door dan bijvoorbeeld een afschotvergunning ex. art. 53 aan te vragen. Wordt deze uit natuurbeschermingsbelang niet verleend, dan heeft hij toch zijn plicht gedaan, terwijl voor de vergoeding van de schade de weg naar het Jachtfonds open ligt (zie onder wildschadeprocedures). Anderzijds is het de jachthouder in principe niet toegestaan schadetoebrengend wild (bijvoorbeeld Konijnen) waar de jacht het gehele jaar op is geopend, uit te roeien. Hoewel beide voorbeelden theoretisch aandoen, is het gestelde in de Jachtwet van essentieel belang, zowel voor jagende, als voor niet-jagende jachthouders.

De genoemde verplichtingen gelden alleen voor jachthouders en dus niet voor vergunninghouders en dergelijke.

Het begrip redelijke wildstand is lastig te omschrijven en houdt uiteraard verband met de doelstelling van het terrein. Zo zal in een produktiebos een redelijke konijnenstand zeer laag zijn, in een natuurbos daarentegen kan deze veel hoger zijn, maar ook weer niet zo hoog dat de ontwikkeling van de vegetatie uitsluitend door Konijnen wordt bepaald.

Wildschadeprocedures

Indien een grondgebruiker wildschade ondervindt of vreest te ondervinden, ligt het voor de hand dat hij zijn jachthouder daarover inlicht. Laatstgenoemde:

- 1. grijpt met succes in*
- 2. doet niets of te weinig*
- 3. kan of mag niets doen.*

Bij 1: Het probleem wordt hier dus opgelost.

Bij 2: De grondgebruiker ondervindt schade en vraagt daarop de jachthouder hem deze te vergoeden. De jachthouder gaat dan accoord met de eis en betaalt, of de jachthouder gaat niet accoord en er ontstaat een geschil tussen jachthouder en grondgebruiker.

De meest gerede van hen (meestal de gebruiker) kan zich dan tot de Wildschadecommissie (Wico) wenden. De Wico neemt de zaak ter hand en bericht de tegenpartij per aangetekende brief van het ingekomen verzoek. De Wico hoort vervolgens de partijen indien zij dit nodig acht, brengt eventueel veldbezoek, en kan de omvang van de schade laten taxeren.

Na dit alles brengt de Wico een advies aan beide partijen uit. In dit advies heeft de Wico zijn bevindingen vastgelegd, alsmede de hoogte van de schade, en wie zij voor de schade aansprakelijk acht: de jachthouder, de grondgebruiker of beiden, al naar gelang de omstandigheden waaronder de schade plaatsvond, enz.

Zoals gezegd kan de schade ook ten laste van de grondgebruiker komen. Dit zal vaak het geval zijn als het toepassen van wildafwerende middelen enz. tot de normale bedrijfsvoering kunnen worden gerekend, zoals het plaatsen van een hazenraster rond een nieuw aan te leggen boomgaard in een weidegebied, of wanneer de grondgebruiker de schade te laat meldt.

Bij 3: Dit zal vooral het geval zijn indien de jacht op het schadetoebrengend wild is gesloten, indien zich overmachtssituaties voordoen, of indien de jachthouder op grond van bepalingen in de jachthuurovereenkomst belemmerd wordt in te grijpen. In dit laatste geval is hij dus in feite geen jachthouder en wordt de verhurende partij als zodanig beschouwd.

Ook hier kan de hulp van de Wico worden ingeroepen, die in dit soort situaties de schadelijgende partij kan adviseren zich voor een tegemoetkoming tot het Jachtfonds te wenden.

Met nadruk wordt erop gewezen dat de Wico een 'advies' uitbrengt en geen recht spreekt. Als de eisende partij zijn geld niet krijgt, kan hij zich tot de kantonrechter wenden (Burgerlijke Rechtsvordering).

In het algemeen wordt naar het Jachtfonds verwezen als het gaat om schade door bedreigde wildsoorten, door wild in gesloten tijd (terwijl geen afschotvergunning is verleend) of in overmachtssituaties (bijvoorbeeld een plotselinge inval van eenden of duiven op een zodanig tijdstip dat tijdig ingrijpen onmogelijk is). Tegen beslissingen van het Jachtfonds kan de AROB-procedure worden gevolgd. Overigens, het Jachtfonds 'vergoedt' de schade niet, het geeft slechts tegemoetkomingen daarin.

In elke levensgemeenschap, en zeker in die van het bos, neemt het wild natuurlijk geen geïsoleerde plaats in. Integendeel, het vormt in die gemeenschap met de andere dieren en met de planten één geheel. Daarom wordt er momenteel steeds sterker aan gedacht om de huidige versnippering in de status van dieren (Jachtwet, Vogelwet, Natuurbeschermingswet) om te zetten in één gemeenschappelijke wetgeving voor alle in het wild levende dieren.

Voedselketens

Muizen en Konijnen vormen ten gevolge van de vaak grote aantallen waarin ze voorkomen, een belangrijke voedselbron (het zogenaamde stapelvoedsel) voor vleeseters (predatoren) als Vossen, marterachtigen en stootvogels. De dichtheden van muizen en Konijnen kunnen in de jongere fasen van het bos zeer hoog zijn, omdat deze dieren door het vele voedsel en de dekking dan zeer gunstige levensomstandigheden vinden. Overigens is deze situatie ook gunstig voor een aantal predatoren.

Later, als de begroeiing wat meer open wordt krijgen ook andere predatoren een kans, met name stootvogels. Voor hen is echter de aanwezigheid van ouder (hoog opgaand) bos als nestgelegenheid weer noodzakelijk. Onder natuurlijke omstandigheden neemt in een ouder wordend bos de variatie in structuur toe. Het gaat daarbij zowel om verticale gelaagdheid (kruiden-, boom- en struiketage) als om horizontale afwisseling (open plekken, pionierfase, gesloten bos, oud, meer open bos). In zulk ouder bos is broedgelegenheid aanwezig voor vele soorten vogels, die op hun beurt weer profiteren van boomzaden uit de rijpere bosgedeelten en van insecten uit allerlei stadia van het bos. Zangvogels als mezen kunnen de insectenstand beïnvloeden. Insecten (vooral hun larven) worden daarnaast ook door muizen gegeten. Zelf vormen mezen weer een onderdeel van het menu van stootvogels. Zo zijn er verschillende voedselketens, elk met de vegetatie als basis, die telkens weer met elkaar in verband staan. Het volledig beschrijven van alle relaties in een levensgemeenschap is ondoenlijk, maar het bovenstaande kan wel inzicht geven in de voortdurende wederzijdse beïnvloeding van planten en dieren.

Levensgemeenschap

Diversiteit en stabiliteit

Elk bos vormt een levensgemeenschap. In oude monocultures van Grove Den is deze betrekkelijk eenvoudig. In bos van gemengde samenstelling en leeftijd ingewikkelder. Iedere diersoort die in het bos leeft, heeft een functie in de zich daarin afspelende processen. Daar waar alle mogelijke processen en functies voorkomen, is zo'n levensgemeenschap het meest gecompliceerd. Het is dan wat wij wel natuur- of oerbos noemen. Deze situatie wordt gekenmerkt door een grote verscheidenheid aan diersoorten, die elk relatief weinig exemplaren per soort tellen. Wij zeggen dan dat er een hoge mate van verscheidenheid (diversiteit) heerst.

Een ander kenmerk van een dergelijk bos is dat het door die grote verscheidenheid zodanig uitgebalanceerd is dat het weinig gevoelig is voor verstoringen. Het heeft dan een hoge mate van stabiliteit.

Het tegenovergestelde komt voor als een levensgemeenschap uit weinig soorten bestaat, maar die wel grote aantallen individuen tellen, zoals in de al eerder als voorbeeld genoemde monocultures. Als gevolg van haar betrekkelijke eenzijdigheid heeft zo'n gemeenschap een geringe stabiliteit en een grotere gevoeligheid voor storingen. Een insectenaantasting zal eerder optreden en grotere gevolgen hebben in een bos dat uit een eenvoudige levensgemeenschap bestaat, dan in een bos dat minder eenvoudig is opgebouwd. In het algemeen geldt dat hoe ingewikkelder de levensgemeenschap is, hoe dichter een ideaalbeeld wordt benaderd. In de ontwikkeling van de vegetatie zijn in het bijzonder de relaties tussen de planteneters en hun voedsel van belang. Het is daarom gewenst dat in de levensgemeenschap bos zoveel planteneterende diersoorten aanwezig zijn dat alle voedselstrategieën kunnen worden benut. Tevens moet dan het aantal predatoren groot genoeg zijn om overbegrazing tegen te kunnen gaan. Daar waar dit door wat voor oorzaak dan ook niet het geval is, dient, al naar gelang de doelstelling van het bos, een zeker beheer van de planten- en dierenwereld plaats te vinden.

Het gebeuren binnen een levensgemeenschap kan zich natuurlijk ook tot buiten zijn eigen-

lijke grenzen uitstrekken. Binnen een levensgemeenschap kunnen soorten leven die ook deel uitmaken van een andere levensgemeenschap. De Houtduif bijvoorbeeld broedt in het bos, of roest daar, en zal daar tijdelijk ook voedsel vinden. Maar hij is voor het overgrote deel van zijn voedselbehoefte aangewezen op datgene wat landbouwgronden hem bieden. Vandaar dat de overgangszones tussen bos en omgeving, de bosranden, zo belangrijk zijn. De daar levende diersoorten kunnen vanuit het bos hun invloed doen gelden op aangrenzende terreinen.

Verwonderlijk is dit niet. Juist in bosranden zijn de overgangen van lage, kruidachtige gewassen via de struiklaag naar de boomzone het meest uitgesproken, zijn de overgangen van licht naar donker (zoninstraling) het grootst, en is daardoor de vochtigheidsgraad van de bodem variërend. In zo'n situatie is een grote verscheidenheid in de vegetatie en dus ook in de fauna aanwezig. En vanzelfsprekend komen bosranden niet alleen voor langs open plekken, maar ook langs brandgangen en bredere paden of wegen. Samenvattend kan worden gezegd dat elk bos als systeem broed- en schuilgelegenheid biedt, voedsel en rust verschaft, en de ruimte biedt voor sociale betrekkingen van de erin levende soorten. Deze op hun beurt hebben een directe (planteneters) of indirecte (predatoren) relatie met de vegetatie.

Invloed van wild op bos: bevorderend en belemmerend

Het wild in het bos manifesteert zich in hoofdzaak door zijn benutting van de vegetatie en kan daarbij spontane bosverjongingsprocessen in positieve zin beïnvloeden. Dit kan op een directe of een indirecte manier gebeuren. Bij de directe wijze kan worden gedacht aan de verspreiding van zaden door Eekhoorns of Vlaamse Gaaien, bij de indirecte aan de grondbewerking door wroetende Wilde Zwijnen.

Er wordt tegenwoordig nogal wat aandacht geschonken aan spontane processen die in gang worden gezet door begrazing. Bij begrazers moet men trouwens niet alleen denken aan runderen, schapen en paarden, maar ook herten, Reeën, Hazen en Konijnen zijn begrazers in de ruime zin van het woord. Begrazing houdt overigens ook de vraat van blad in. Een vaak bevreten jonge Eik zal op den

duur zodanig kunnen uitstoelen dat hij weliswaar als boom zijn waarde verliest, maar daarentegen wel weer een permanente voedselbron vormt door zijn vele jonge loten. Begrazing draagt dan ook bij aan de totstandkoming van gevarieerde structuren in het bos.

Als het wild gewenste processen en ontwikkelingen in het bos belemmert, kan dit tot schade leiden. Over het begrip schade in het algemeen en schade door dieren in het bijzonder, is al heel wat afgeschreven, zonder dat er voor iedere situatie een pasklare definitie bestaat. In dit artikel wordt de volgende omschrijving van wildschade gehanteerd:

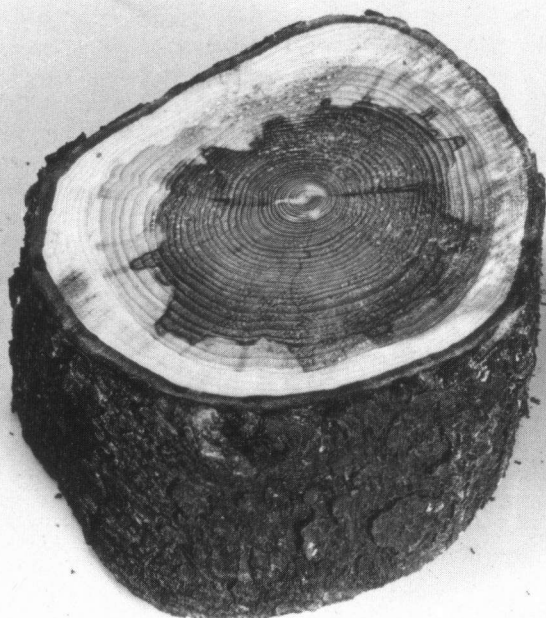
Wildschade is een door wild teweeggebrachte beïnvloeding van processen in de bosontwikkeling die strijdig is met de doelstelling voor dat bos.

Schade

In de praktijk uit wildschade zich voornamelijk door beschadigingen aan bomen door vraat, schillen, vegen en slaan. Edelhert, Ree en Konijn zijn de belangrijkste boosdoeners, in mindere mate Haas en Eekhoorn.

In het algemeen zal van schade sprake zijn indien een zekere drempelwaarde wordt overschreden. Zo'n overschrijding kan zich voordoen als het aantal schadeveroorzakende dieren een bepaald niveau overstijgt, of als het beschadigde object plotseling in waarde stijgt. Hierbij behoeft waarde niet slechts in economische zin te worden opgevat, maar ook in meer ideële.

Als een enkel Konijn een enkel jong boompje aanvreet, zal niemand dat als schade aanmerken. Wanneer echter verscheidene of veel Konijnen een heel ingeplant vak te grazen nemen, zal men dat zeker als schade beschouwen. In dat geval is dus de schadedrempel overschreden. Waar die schadedrempel, afhankelijk van boomsoort en plaatselijke omstandigheden ligt, is natuurlijk in zijn algemeenheid niet aan te geven. Ook het vaststellen van een schadebedrag is lastig. Zijn het de kosten van inboeten, vermeerderd met de al gemaakte plantkosten? Is het de uiteindelijke groeivertraging of het verlies van de vorm van de opgroeiende boom, of moet rekening worden gehouden met de waarde die het beschadigde hout bij dunning of eindkap heeft? In veel gevallen, bijvoorbeeld bij schilschade door Edelherten, is pas bij de verwerking van

het gevelde hout het werkelijke effect van de schade te zien (zie foto). Zo maakt het ook verschil of het hout bedoeld is als zaaghout of voor vezels. De mate van beschadiging wordt dus ook bepaald door de bestemming van het beschadigde.

Het werkelijke effect van wildschade is in veel gevallen pas te zien bij de verwerking van het gevelde hout. Het stamrot in deze schijf van een Fijnspar is het gevolg van schiltschade door Edelherten.

Foto: Rijks Instituut Natuurbeheer.

Schade-oorzaken

Dan doet zich de vraag voor waarom schade ontstaat. Meestal omdat er van de schade aanrichtende diersoort een zeker aantal aanwezig is. Zoals dan vaak, maar volledig onjuist, wordt gezegd: er is geen biologisch evenwicht meer. Zo'n uitspraak is onjuist, omdat er in de natuur geen echte evenwichtstoestanden voorkomen, maar hooguit een complex van schommelingen in aantal rond een bepaald gemiddelde. Veel bossen met produktiefunctie zijn traditioneel soortenarm en rijk aan individuen per soort. Met een geringe diversiteit dus. Ze zijn ook dynamisch, vergeleken met natuurbossen: aanplant, verzorging, dunning, vlaktegewijze eindkap zijn beheersmaatregelen die deze dynamiek veroorzaken. Het patroon van zulke bossen is in het algemeen grofmazig, groot-schalig. Een dergelijke situatie brengt met zich mee dat het bos gevoelig is voor verstoringen, waardoor beschadigingen door wild

(of insekten) een plaagkarakter kunnen krijgen.

Hetzelfde geldt voor bossen met verscheidene functies die nieuw aangelegd (zullen) worden, of gaan ontstaan uit de omzetting van voormalig produktiebos in meer natuurlijke bossen. Een nieuwe aanleg immers (bijvoorbeeld de randstadbebossing) is een immense verstoring op zich. Indien een weidelevensgemeenschap opeens wordt omgezet in dat van een bos, heeft dit verstrekkende gevolgen voor onder meer de fauna.

Hoe ontstaan nu hoge wilddichtheden? Uit beschrijvingen van oerbos situaties (tropisch regenwoud) weten wij dat daar in het algemeen lage populatiedichtheden voorkomen. Als nu een bos wordt aangelegd op een plaats waar tot dan toe geen bos aanwezig was, wordt plotseling een geweldige hoeveelheid voedsel voor een aantal diersoorten, sterk geconcentreerd, aangeboden.

In een wat later stadium komt daar - als ge-

volg van de groei van de overige vegetatie - de belangrijke factor dekking nog bij. Er kunnen zich dan relatief grote populaties wild vestigen, dit te meer omdat zulke nieuwe bossen met hun recreatieve functies veel paden en wegen hebben, zodat er ook nog een belangrijk bosrandeffect optreedt.

Het ligt voor de hand dat door grote aantallen wild ernstige beschadigingen aan het nog jonge bos toegebracht kunnen worden, met als gevolg groeivertragingen of het ontstaan van ongewenste open plekken.

Pas als het bos in de stakenfase komt te verkeren, wordt het minder aantrekkelijk voor de zoogdieren onder het wild. Soorten als Konijnen zullen zich bij voorkeur in de randzones vestigen, met als gevolg een verhoogde vraat op die plaatsen. Reeën zullen geleidelijk aan naar elders wegtrekken, waardoor een voortdurende opschuiving van de problemen ontstaat.

Biotoopontwikkeling

In hoeverre beschadiging van het bos tevens waardevermindering van het biotoop van het wild inhoudt, is afhankelijk van de aard van die beschadiging. Zo reageren een aantal boomsoorten op vretelij aan knoppen of twijgen door het vormen van extra twijgen, hetgeen een nieuwe voorraad voedsel betekent, zij het dat die boom als houtproducent verloren is. Een doodgeveegde jonge Eik daarentegen heeft zijn functie als veeboom verloren, en als het dan om een groot deel van de gehele aanplant gaat, is het betreffende bosvak van veel minder waarde voor het reewild.

In bepaalde situaties zal overbenutting van het biotoop plaats kunnen vinden als de stand van de planteneters te hoog wordt en voedseltekort ontstaat. Sterfte of emigratie zal dan de populatiedichtheden verminderen, waardoor de vegetatie de tijd krijgt zich te herstellen. Na verloop van tijd stelt zich dan vaak weer een nieuw 'evenwicht' in.

Nu zijn dergelijke processen voornamelijk beschreven voor situaties in grote, overwegend natuurlijke bosgebieden elders in de wereld, maar ze zijn uit Nederland nauwelijks bekend. Dit komt vooral omdat de belangrijkste grazers (hert, Ree en Konijn) kunnen uitwijken naar andere voedselbronnen (landbouwgewassen), dan wel worden bijgevoerd of door afschot gereguleerd.

Een van de weinige beschrijvingen van zo'n toestand van overbegrazing dateert uit 1959 en vermeldt hoe een zeer hoge dichtheid aan Edelherten enerzijds leidde tot grote bosbouwschade en anderzijds tot een bijzonder slechte lichamelijke conditie van de dieren.

Een en ander houdt in dat de beheerder van welk type bos dan ook, goed zal moeten aangeven welke mate van schade nog toelaatbaar is in relatie met de doelstelling van het bos, en ook hoe plotseling veranderingen in bestaande situaties (nieuwe aanleg, omvorming) gepaard moeten gaan met een planmatig op elkaar afgestemd bos- en wildbeheer.

Maatregelen

Wettelijke instrumenten

Zaken aangaande wildschade worden door de Jachtwet geregeld. In het normale spraakgebruik gezegd, mag het bekend worden verondersteld dat de jager degene is die ten aanzien van wildschadebestrijding en -voorkoming, de verantwoordelijke is. De Jachtwet kent het begrip jager echter niet en spreekt van jachthouder. In het algemeen is diegene jachthouder die eigenaar van de grond is of aan wie de eigenaar het genot van de jacht heeft afgestaan of verhuurd.

Aangezien bij voortduring blijkt dat er misverstanden bestaan over de relatie boseigenaar (grondgebruiker)-jachthouder, is zo beknopt mogelijk uiteengezet wat de Jachtwet over deze materie bepaalt (zie kader).

De praktijk

Een op zichzelf goede regeling in de jachtwet is natuurlijk nog geen garantie dat in de praktijk alles probleemloos verloopt. Het door middel van afschot, fretteren, enzovoort reguleren van een konijnenstand is, zelfs bij een intensief ter hand nemen daarvan, geen geringe opgave.

Hetzelfde geldt voor het beheer van reewild. De basis daarvoor zijn aantalstellingen, die echter zelden exact zijn, simpelweg omdat niet alle dieren telbaar zijn. En als het al onmogelijk is om alle Reeën in een gebied te tellen, dan is het natuurlijk evenmin mogelijk om een goede afschotplanning op te zetten en die uit te voeren.

Schadepreventie

Er bestaan vele maatregelen om bomen individueel of per vak te beschermen, zoals rasters, boommanchetten, enz. Inlichtingen daarover zijn te verkrijgen bij de consultants Natuur, Milieu en Faunabeheer. Op het hele scala van deze middelen wordt hier niet nader ingegaan. Wel wil ik hier het belang onderstrepen van het opnemen van de factor wildbeheer in totale beheersplanning. Allereerst zal de bosbeheerder moeten beslissen of hij het wildbeheer zelf wenst uit te voeren, of dit, via jachtverhuur, overdraagt aan derden. Vervolgens zal hij zich moeten afvragen of de structuur van het bos en de inrichting ervan zodanig is dat jachtoefening er ook mogelijk is. Voor grofwild geldt dat dit gezien moet kunnen worden; voor wild als Konijnen moet er de ruimte zijn om te kunnen schieten.

Conclusies

- het bos vormt altijd een levensgemeenschap. Waar bos is, is een fauna en vaak dus ook wild
 - processen in de bosontwikkeling kunnen door wild worden beïnvloed, zowel in positieve als in negatieve zin, al naargelang de doelstelling
 - negatieve beïnvloeding kan tot schade leiden en is overigens het meest opvallend. De ernst van de schade is mede afhankelijk van de doelstelling van het bos
 - de schadedrempel, dat is het niveau waarop schade als zodanig wordt ondervonden, wordt door een aantal, per object verschillende factoren bepaald
 - in evenwichtige, stabiele situaties is de kans op wildschade het kleinst
 - beperking van schade kan worden verkregen door:
 - a. Het nemen van beschermende maatregelen. Hiervoor bestaan diverse technieken, waarvan de meeste bekend geacht mogen worden. Hoewel ze meestal vrij kostbare investeringen vormen, zijn ze in het algemeen effectief.
 - b. Aanpassing van de wildstand aan de ecologische hoedanigheden en de doelstelling van het bos, op basis van planning en goede samenwerking met de jachthouder.
- Over dit moeilijke onderwerp wordt met name in het buitenland onderzoek verricht, maar ook in ons land begint er belangstelling voor te ontstaan.

■ W.J. Doude van Troostwijk, Staatsbosbeheer, postbus 20020, 3502 LA Utrecht.

Overgenomen uit Bosbouwvoorlichting nummer 1 januari/februari 1988, bladzijden 7-11.

Ingerasterde vakken verkleinen het leefgebied van de soort waartegen werd ingerasterd. Is de bosstructuur nu van dien aard dat het wild zich kan verspreiden? Kunnen er boomsoorten worden aangeplant die aantrekkelijk zijn voor het wild en zonder bezwaar door hen kunnen worden benut? Is het mogelijk de recreatie zodanig te zoneren dat er rustgebieden ontstaan?

In het geval van jachtverhuur dienen er duidelijke en bindende afspraken te worden gemaakt met de jachthuursders en het eventuele jachttoezicht. Van belang kan zijn om een wildbeheersplan op te stellen, waarbij het consultantschap Natuur, Milieu en Faunabeheer van advies kan dienen.